

Jonge mantelzorgers: het verzamelen van beleidsrelevante kennis over een verborgen groep

Joost Bronselaer / Véronique Vandezande / Barbara Demeyer
Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Vlaamse Overheid

Jonge mantelzorgers

uiteenlopende definities

▶ Vlaams mantelzorgplan

→ Jonge mantelzorgers zijn kinderen en jongeren tot 24 jaar die opgroeien met een zieke ouder, broer of zus, of een ander gezinslid dat bijzondere zorgen nodig heeft (Vandeurzen, 2017)

▶ Leu & Becker (2016)

→ 'young people under the age of 18 who provide care, assistance or support to another family member. They carry out, often on a regular basis, significant or substantial caring tasks and assume a level of responsibility that would usually be associated with an adult...'

Hoeveel zijn er?

ramingen voor verschillende landen

▶ Aandeel varieert tussen landen

→ 2 tot 8% (Becker, 2017)

→ Verschil in leeftijdsafbakening, definitie of schattingsmethoden

▶ Moeilijkheden

→ Relatief laag aandeel in algemene populatie (afhankelijk van definitie)

→ Vermoeden van onderrapportering

→ Evident steekproefkader ontbreekt

Het belang van onderzoek

sterktes en kwetsbaarheden van jmz.

- ▶ **Taakopname rond 8 jaar**
- ▶ **Omvang, intensiteit en frequentie van taakopname varieert**
  - Factoren: SES gezin, externe hulpbronnen, de gezinssamenstelling of kenmerken van de hulpbehoevende.
- ▶ **Positieve en negatieve gevolgen**
  - P: zelfvertrouwen, vroegrijpheid,...
  - N: welzijn, gezondheid, school, opleiding

Bewustzijn en beleidsaandacht

een landenclassificatie

5 Emerging	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Growing public or specialist awareness and recognition of young carers ▪ Small but growing research base ▪ No specific legal rights but other laws may be applicable or relevant ▪ No specific services or interventions for young carers, but other services might be applicable	Belgium Ireland Italy Sub-Saharan Africa Switzerland The Netherlands United States
-----------------------	---	--

Leu & Becker (2016)

Situering

Vlaamse beleidscontext

- ▶ **Vermaatschappelijking van zorg**
- ▶ **2017: eerste Vlaams mantelzorgplan (Vandeurzen, 2017)**
  - Afzonderlijk deel over 'jonge mantelzorgers'
  - Verruimen bewustzijn en ondersteuning
  - Welk soort onderzoek is nodig?

Onderzoeksstrategie

▶ Verkennend onderzoek naar informele zorg

→ Centrale vragen:

- × Wat is relevant om te weten?
- × Wat weten we?
- × Waar liggen lacunes?
- × Hoe vastgestelde lacunes opvullen?

▶ Twee leeftijdsgroepen

→ **Jonge mantelzorgers -> tot de leeftijd van 18 jaar**

→ Jongvolwassen mantelzorgers -> 18 - 24 jaar

Vlaamse onderzoekscontext

wat weten we (niet) over jmz?

▶ Lauwers (2013)

- Verkenning van de leefsituatie van jonge mantelzorgers
- Kwalitatief onderzoek

▶ Vanthuyne, e.a. (2015)

- Literatuurstudie en expertgesprekken
- Brengt relevante thema's en bruikbare methoden in kaart

Beleidsrelevante kennis

wat is relevant om te weten?

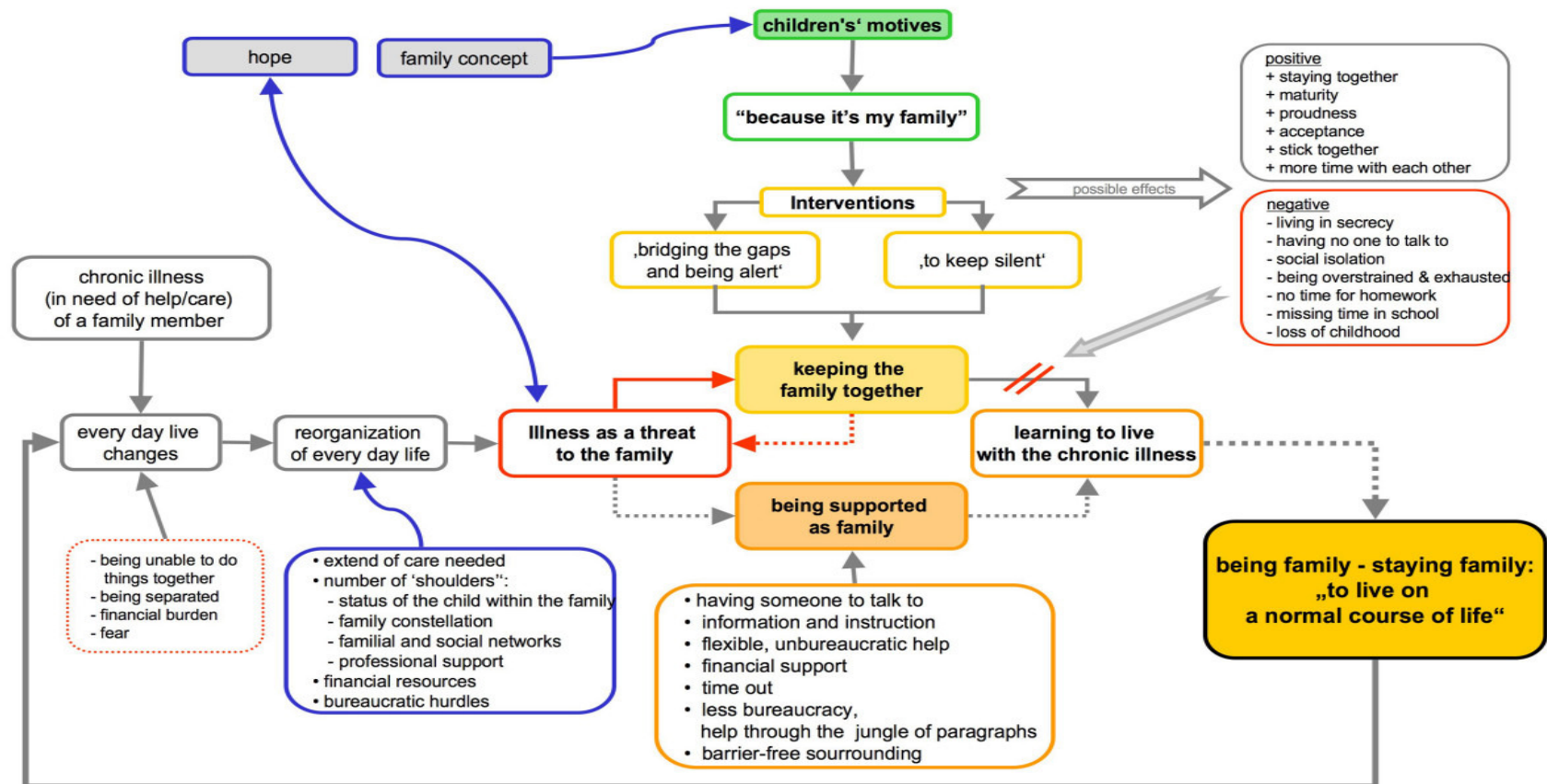
- ▶ Hun aantal en profiel
- ▶ De aanleiding
- ▶ Hun zorg- en leefsituatie
- ▶ Positieve en negatieve gevolgen en uitkomsten
- ▶ Verschillen met leeftijdsgenoten
- ▶ Hun beleving van de situatie
- ▶ Ontvangen ondersteuning en steunbehoeften

Inspiratie uit bestaand onderzoek

- ▶ **Selectieve vs. a-selecte steekproeven**
- ▶ **De school als relevante en effectieve onderzoekscontext**
- ▶ **Focus op secundaire schoolleeftijd**
- ▶ **Bestaand versus nieuw surveyonderzoek**
- ▶ **Gebruik van verschillende informatiebronnen**
- ▶ **Meerwaarde van combinatie verschillende methoden**

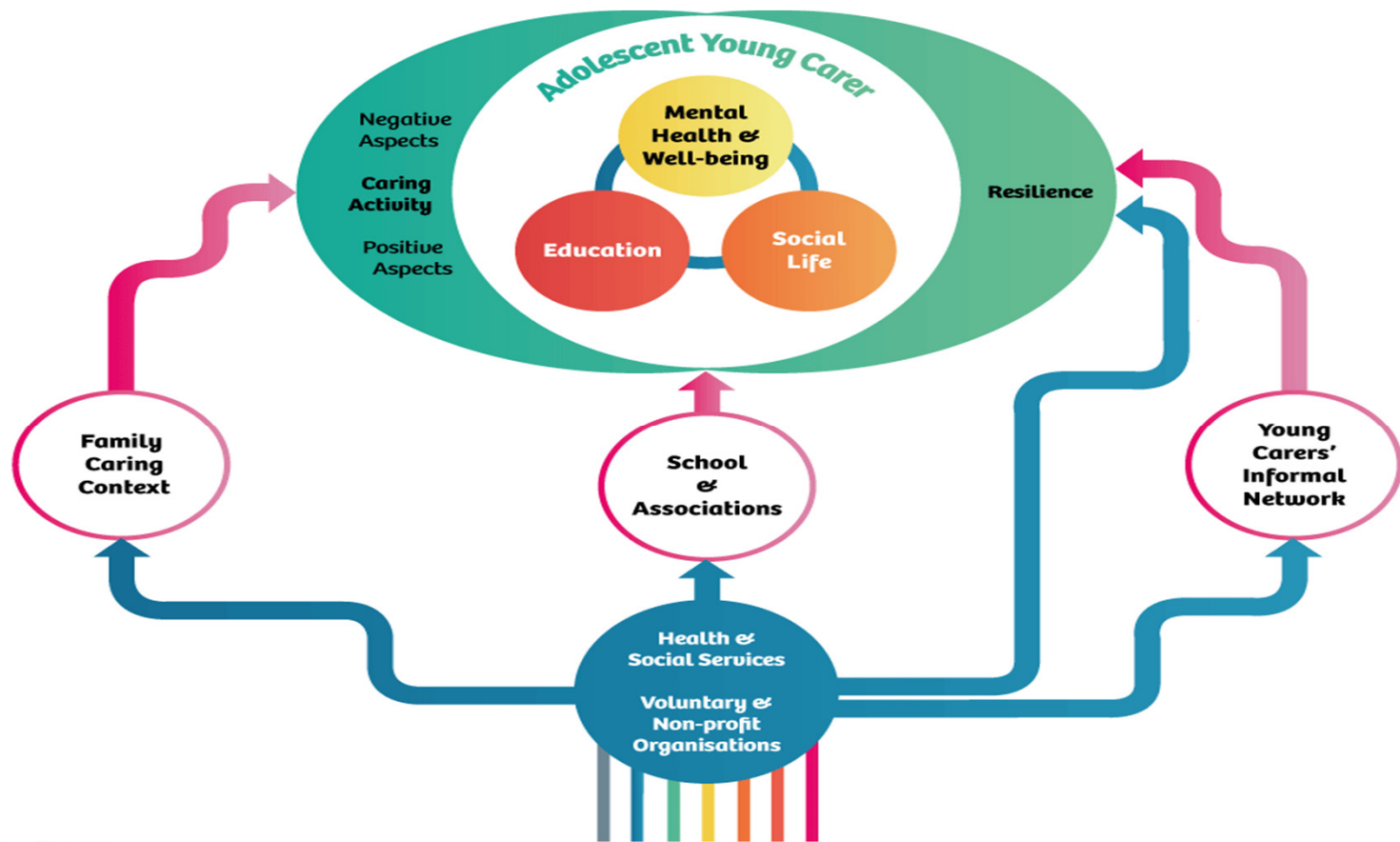
Theorievorming & meetconcepten

wat is relevant om te meten?

Theorievorming & meetconcepten

wat is relevant om te meten?

Jonge mantelzorgers in beeld

via bestaand surveyonderzoek

► Redenen

- Overbevraging Vlaamse scholen
- Lage prevalentie

► Pro's en con's

- Pro's: kwaliteit, legitimiteit, steekproefdesign, kostenefficiënt
- Con's: lagere flexibiliteit en keuzevrijheid zowel qua methode als qua inhoud

Complementariteit en sterktes van twee bestaande schoolsurveys

	HBSC	LiSO
Focus	gezondheid(sgedrag) & welzijn	schoolloopbanen en de ontwikkeling van leerlingen doorheen secundair onderwijs
Steekproefkenmerken	repetitief, cross-sectioneel, internationaal vergelijkend	longitudinaal, multi-level
Steekproefomvang	98 scholen waarbinnen 9566 leerlingen van het 5 ^{de} leerjaar tot en met het 7 ^{de} SO jaar werden bevraagd (2014).	quasi 90 scholen en 8800 leerlingen. De meeste van deze 'LiSO-leerlingen' startten in september 2013 in het 1 ^e jaar van het SO. De opvolging loopt tot 2020.
Respondenten	enkel leerlingen	leerlingen, ouders, leerkrachten, schooldirecties
Bron	Deforche & Hublet (2014)	https://lisoproject.be/

JMZ binnen HBSC-Vlaanderen (2018)

focus op kwantitatieve aanpak

▶ **Wie is jonge mantelzorger?**

- 'Young carers' vragenpakket (De Roos & De Boer)
- Naast Vlaanderen ook in 6 andere landen

▶ **Extra in HBSC-Vlaanderen**

- MACA ~ 6 clusters van taken
- Aantal broers/zussen + rang kind in gezin
- Positieve (maturiteit) en negatieve gevolgen (eenzaamheid, activiteitenrestricties, zich zorgen maken over thuis)

Jmz binnen LiSO (2018 – 2019)

mixed methode aanpak / deelonderzoek 1

▶ Vragenpakket (De Roos & De Boer)

- Opname in de leerlingenbevraging van dit jaar (5e SO)
- Meerdere doelen

▶ Verschil met vraagformulering in HBSC

- Thuis in HBSC = 'het gezin waar je de hele tijd of de meeste tijd doorbrengt' ...
- In LiSO meerdere verblijfscontexten van kind in kaart
- Vragen over jonge mantelzorgers ook betrekken op meerdere contexten

Jmz binnen LiSO

mixed methode aanpak / deelonderzoek 2

▶ Vervolgonderzoek via online bevraging

→ voor kinderen die verblijven bij een persoon met handicap of chronische ziekte

▶ Doel

→ breder en dieper kwantitatief beeld verkrijgen

- × de zorg- en leefsituatie
- × de gevolgen
- × de ondersteuning(svoorkeuren)

Jmz binnen LiSO

mixed methode aanpak / deelonderzoek 3

- ▶ **Kwalitatieve aanpak die gericht en dieper op het thema ingaat**
- ▶ **Drie perspectieven komen aan bod**
  - het kind
  - de ouder(s)
  - de schoolprofessionals
- ▶ **Combinatie van**
  - 15 interviews met jonge mantelzorgers en diens ouder(s)
  - 3 gemengde focusgroepen met schoolprofessionals

Jonge mantelzorg binnen LiSO

mixed methode aanpak / deelonderzoek 3

► Doelen:

→ zicht krijgen op

- × de belevingswereld en ondersteuningsvoorkeuren
- × hoe schoolprofessionals met thema en doelgroep omgaan
- × de aan- of afwezigheid van een schoolbeleid

→ verbetervoorstellen

- × formuleren om tot sterker schoolbeleid te komen
- × uitwerken/aftoetsen bij jonge mantelzorgers
- × afstemming met welzijnsactoren erin meenemen

Goede aanpak?

sterktes en uitdagingen

- ▶ Meerwaarde van mixed methode aanpak
- ▶ Divers beeld is mogelijk
- ▶ Bereik van een 'verborgen' groep
- ▶ Jonge kinderen blijven buiten beeld
- ▶ Interactie tussen uitkomstkenmerken uit de twee surveys

Vragen?

stel ze gerust, voor meer info ...

- ▶ [Jonge mantelzorgers op de radar](#) op sociaal.net
- ▶ [Wat weten we \(niet\) over informele zorg in Vlaanderen?](#)
- ▶ <https://lisoproject.be/>
- ▶ <http://www.jongeren-en-gezondheid.ugent.be/>
- ▶ <http://me-we.eu/>